

Ιόνιο Πανεπιστήμιο – Τμήμα Πληροφορικής
Αρχιτεκτονική Υπολογιστών
2016-17

Αρχιτεκτονικές Συνόλου Εντολών

(Instruction Set Architectures - ISA)

<http://mixstef.github.io/courses/comparch/>

Μ.Στεφανιδάκης

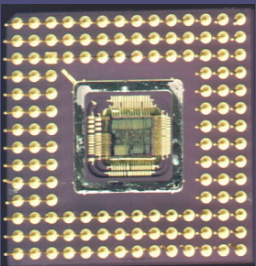

Ο (μικρο)επεξεργαστής

- Ο επεξεργαστής

Τι περιέχεται στη συσκευασία ενός μικροεπεξεργαστή σήμερα;

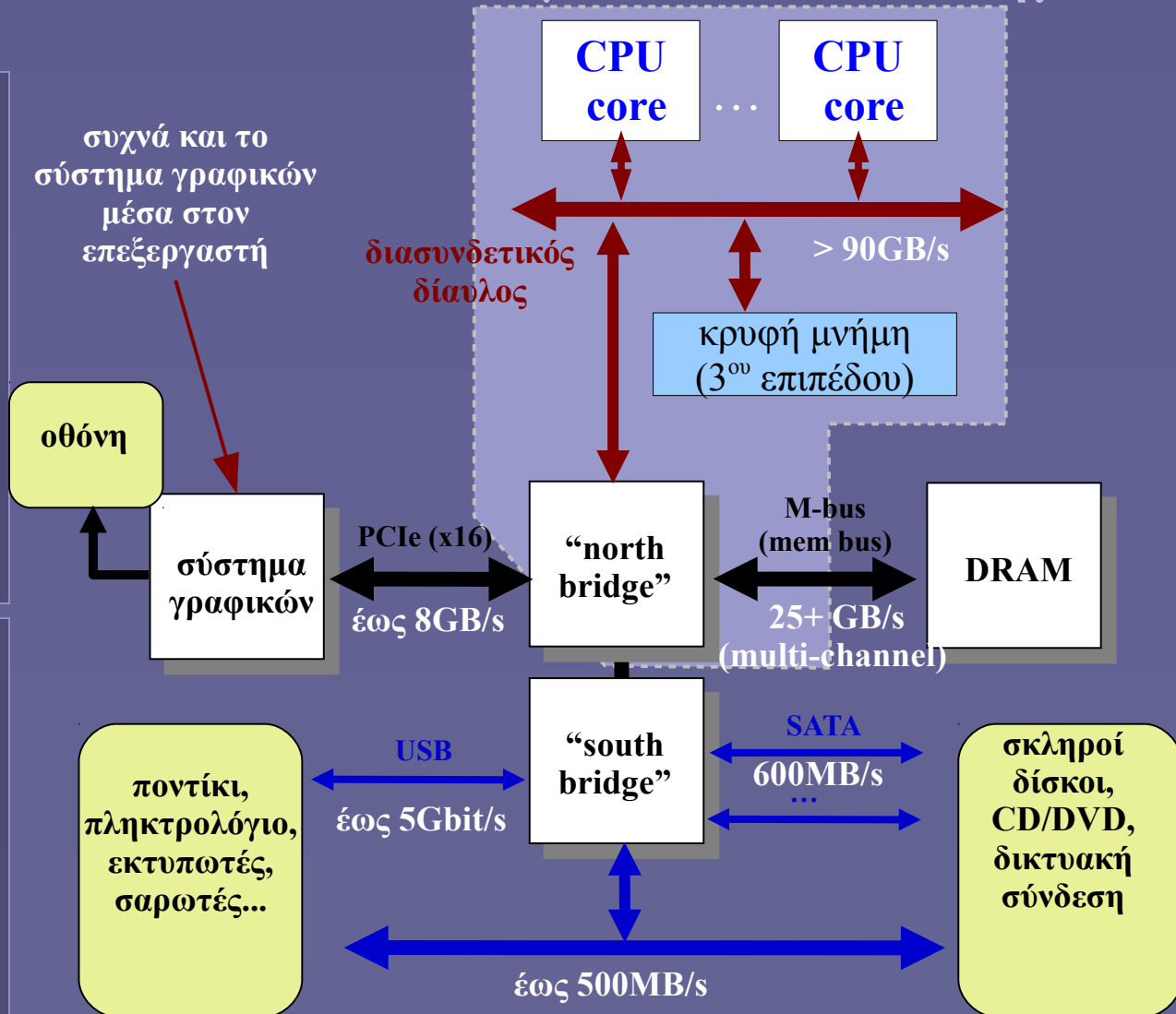

- (Micro)processor
  - Ψηφιακό σύστημα που εκτελεί υπολογισμούς σε πολλαπλά βήματα
    - Αρχικά: Κεντρική Μονάδα Επεξεργασίας (ΚΜΕ)
    - Central Processing Unit (CPU)
  - Μέρος ενός ευρύτερου υπολογιστικού συστήματος (ή “υπολογιστή”)
    - **γενικού** ή **ειδικού** σκοπού
  - Περιέχει σήμερα πολλαπλές υπομονάδες επεξεργασίας

Ένα τυπικό υπολογιστικό σύστημα

- Ο επεξεργαστής

συχνά και το
σύστημα γραφικών
μέσα στον
επεξεργαστή

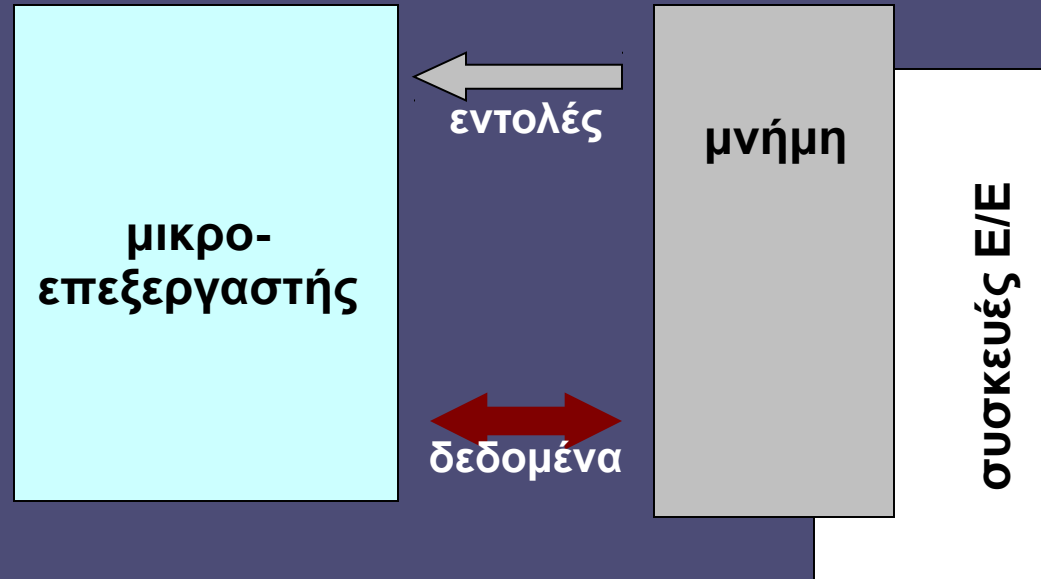
οι ρυθμοί μεταφοράς που δίνονται είναι οι θεωρητικά μέγιστοι!

Είδη μικροεπεξεργαστών

- Ο επεξεργαστής
  - Γενικού σκοπού
    - Οι περισσότεροι γνωστοί επεξεργαστές (π.χ. για PCs)
  - Συνεπεξεργαστές (co-processors)
    - Ειδικές λειτουργίες
  - Μικροελεγκτές (microcontrollers)
    - Συστήματα ελέγχου
  - Μέσα σε Systems-on-Chip
    - Επεξεργαστικοί πυρήνες

Το μοντέλο von Neumann

- Ο επεξεργαστής

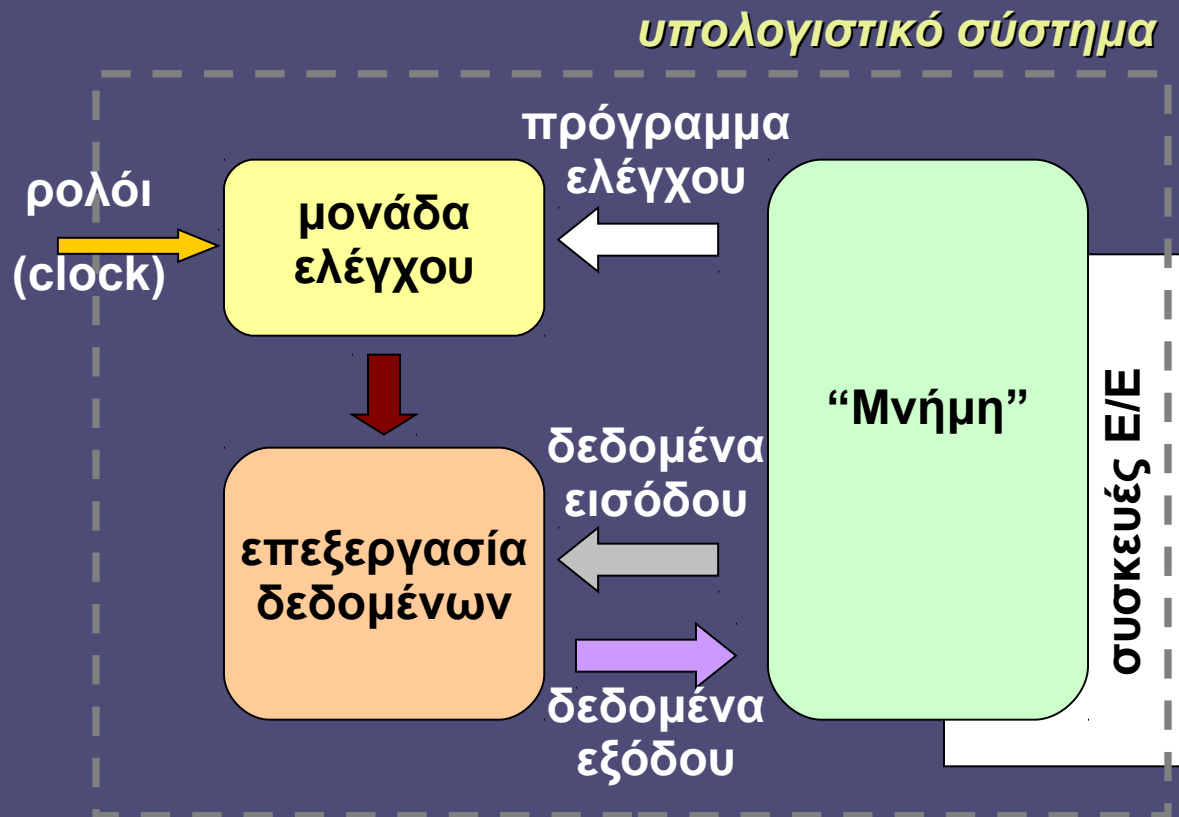
- Το **πρόγραμμα εκτέλεσης**, όπως και τα **δεδομένα**, αποθηκεύονται στη **μνήμη** του υπολογιστή
  - **Stored-program computer**

;

Σε ποια μορφή αποθηκεύονται οι εντολές;

Εκτέλεση ακολουθίας λειτουργιών

- Ο επεξεργαστής

;

Ποιος ο ρόλος του
σήματος ρολογιού;

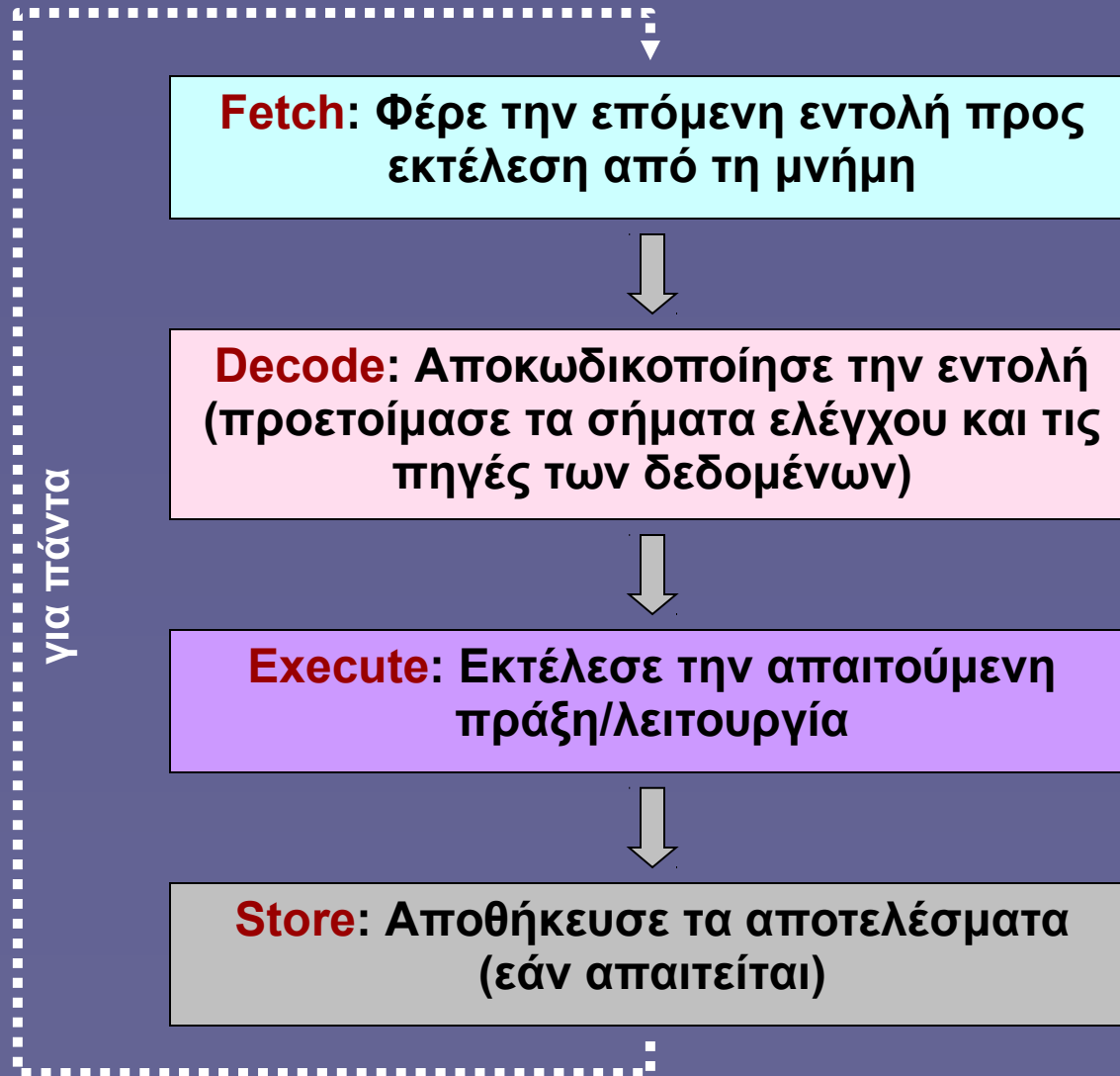
Εκτέλεση εντολών: ο κύκλος μηχανής

- Ο επεξεργαστής

;

Τι συμβαίνει με τις εξωτερικές διακοπές (interrupts);

Ο χρόνος εκτέλεσης είναι ο ίδιος για όλες τις εντολές;

Εκτέλεση εντολών

- Ο επεξεργαστής
  - Επόμενη εντολή προς εκτέλεση
    - **Program Counter (PC)**: η διεύθυνση της θέσης μνήμης όπου περιέχεται η επόμενη εντολή
      - Σειριακή αύξηση διεύθυνσης μετά την εκτέλεση εντολής
      - Ή μεταπήδηση σε νέα θέση μνήμης (διακλάδωση)
  - Εκκίνηση εκτέλεσης
    - Με την εφαρμογή τάσης ο PC παίρνει μια προκαθορισμένη τιμή
      - BIOS
  - Τερματισμός επανάληψης κύκλου μηχανής
    - Συμβατικά, ποτέ!
    - Περιπτώσεις SLEEP για μείωση κατανάλωσης ενέργειας

Αρχιτεκτονική Συνόλου Εντολών

- Ο επεξεργαστής
- ISA

- **Instruction Set Architecture (ISA)**
  - Το ορατό μέρος ενός υπολογιστικού συστήματος για τον προγραμματιστή (και τον μεταγλωττιστή)
  - Δεκαετία 60-70: συνώνυμο του όρου “**αρχιτεκτονική Η/Υ**”
    - « η δομή ενός υπολογιστή, την οποία ο προγραμματιστής πρέπει να γνωρίζει για να γράψει ένα σωστό (**χρονικά ανεξάρτητο**) πρόγραμμα σε γλώσσα μηχανής για τον υπολογιστή αυτόν» (IBM)

Η διεπαφή ISA στην ιεραρχία επιπέδων

- Ο επεξεργαστής
- ISA

;

Τι ακριβώς περιγράφει η διεπαφή ISA;

- Αρχιτεκτονική Εντολών (ISA)
  - Η διεπαφή υλικού-λογισμικού

Αρχιτεκτονική Συνόλου Εντολών

- Ο επεξεργαστής
- ISA

- Τι περιγράφει;
  - Διαθέσιμες πράξεις/λειτουργίες
    - Κωδικοποίηση λειτουργιών
  - Μορφή των δεδομένων εισόδου-εξόδου
    - Operands
  - Μέθοδοι προσπέλασης μνήμης
    - Προέλευση των δεδομένων
  - Χώροι προσωρινής αποθήκευσης
    - Καταχωρητές
  - Διακοπές και καταστάσεις σφάλματος
    - Ποια η “αντίδραση” του επεξεργαστή

Σχεδιασμός Συνόλου Εντολών

- Ο επεξεργαστής
- ISA

- Συμβιβασμός μεταξύ:
  - Κόστους και απόδοσης υλικού
  - Βαθμού υποστήριξης λογισμικού
  - Άλλων παραγόντων όπως η κατανάλωση ενέργειας
    - Το υλικό καταναλώνει ενέργεια, υπό τον έλεγχο του λογισμικού όμως!
  - Μη επικάλυψης λειτουργιών εντολών (orthogonality)

Κωδικοποίηση Εντολών

- Ο επεξεργαστής
- ISA

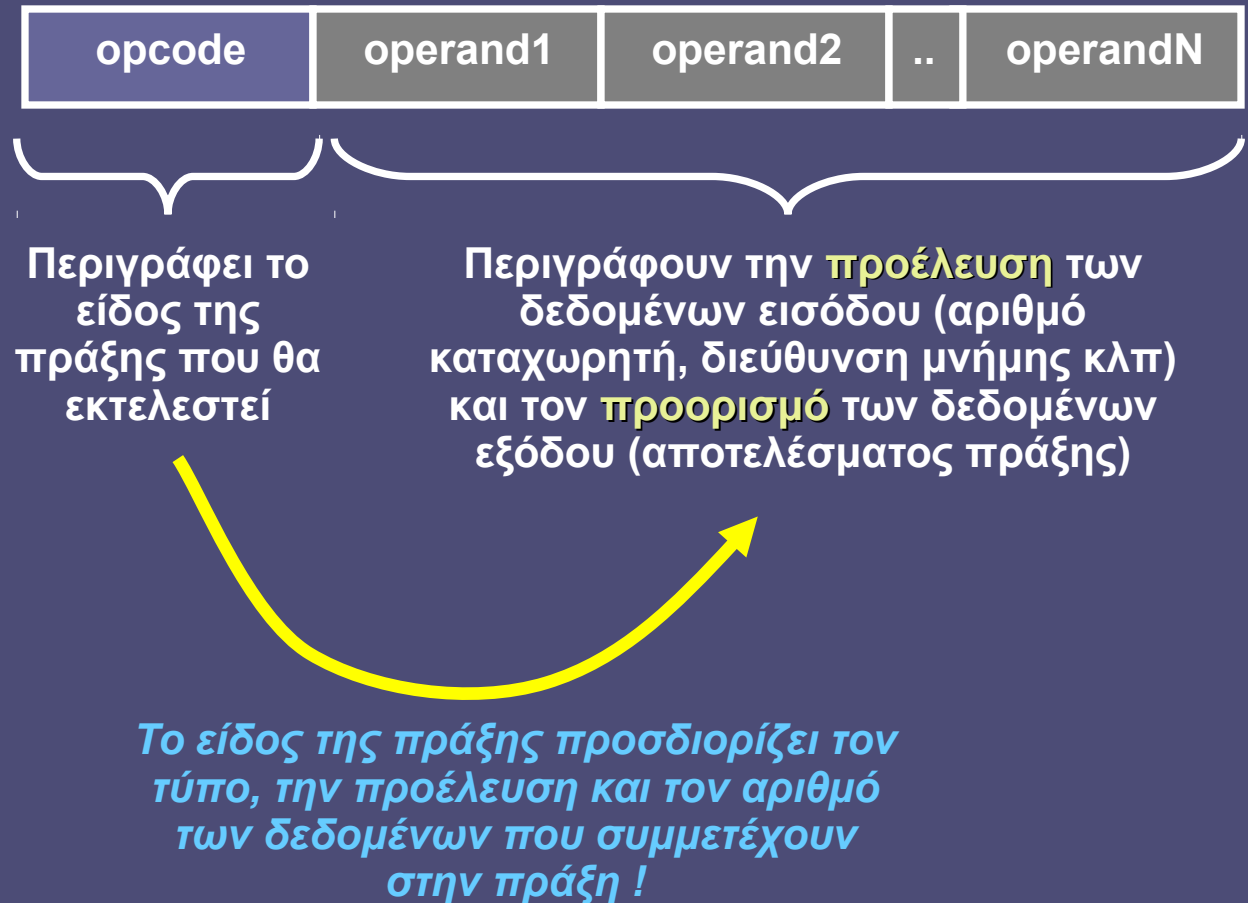
- Σειρά δυαδικών ψηφίων
  - Μεταβλητού μήκους
    - Περισσότερο συμπαγή προγράμματα
    - Πολυπλοκότερο υλικό!
  - Σταθερού μήκους
    - Απλούστερη και ταχύτερη λήψη-αποκωδικοποίηση
    - Μεγαλύτερα προγράμματα
    - Μέθοδοι συμπίεσης

;

Γιατί είναι
ταχύτερη η λήψη
και
αποκωδικοποίηση
των εντολών
σταθερού μήκους;

Κωδικοποίηση Εντολών

- Ο επεξεργαστής
- ISA

Εντολές: κατηγορίες λειτουργιών

- Ο επεξεργαστής
- ISA
- Κατηγορίες εντολών

- Βασικές κατηγορίες
  - Αριθμητικές και λογικές πράξεις
  - Μεταφορά δεδομένων
    - Από-πρός Καταχωρητές και Μνήμη
  - Έλεγχος ροής εκτέλεσης
    - Διακλαδώσεις και κλήσεις ρουτινών
- Άλλες κατηγορίες
  - Ειδικές εντολές συστήματος
    - ΛΣ, ιδεατή μνήμη
  - Επεξεργασία πολλαπλών δεδομένων
    - Χρήσιμο για γραφικά, σειρές χαρακτήρων, multimedia

Αριθμητικές εντολές και μεταφορά δεδομένων

- Ο επεξεργαστής
- ISA
- Κατηγορίες εντολών

;

Τι συμβολίζουν τα R1, R2 ..; Πώς αναπαρίστανται μέσα στην εντολή;

- Αριθμητικές-λογικές πράξεις
  - Πηγές δεδομένων και προορισμός
    - `add R1, R2, R3 // R3 = R1+R2`

- Μεταφορά δεδομένων
  - Πηγή δεδομένων και προορισμός
  - Μήκος μεταφερόμενης λέξης (ενδεχομένως)
    - `load R1, 0x7FF0 // R1 = mem[0x7FF0]`

Εντολές διακλάδωσης

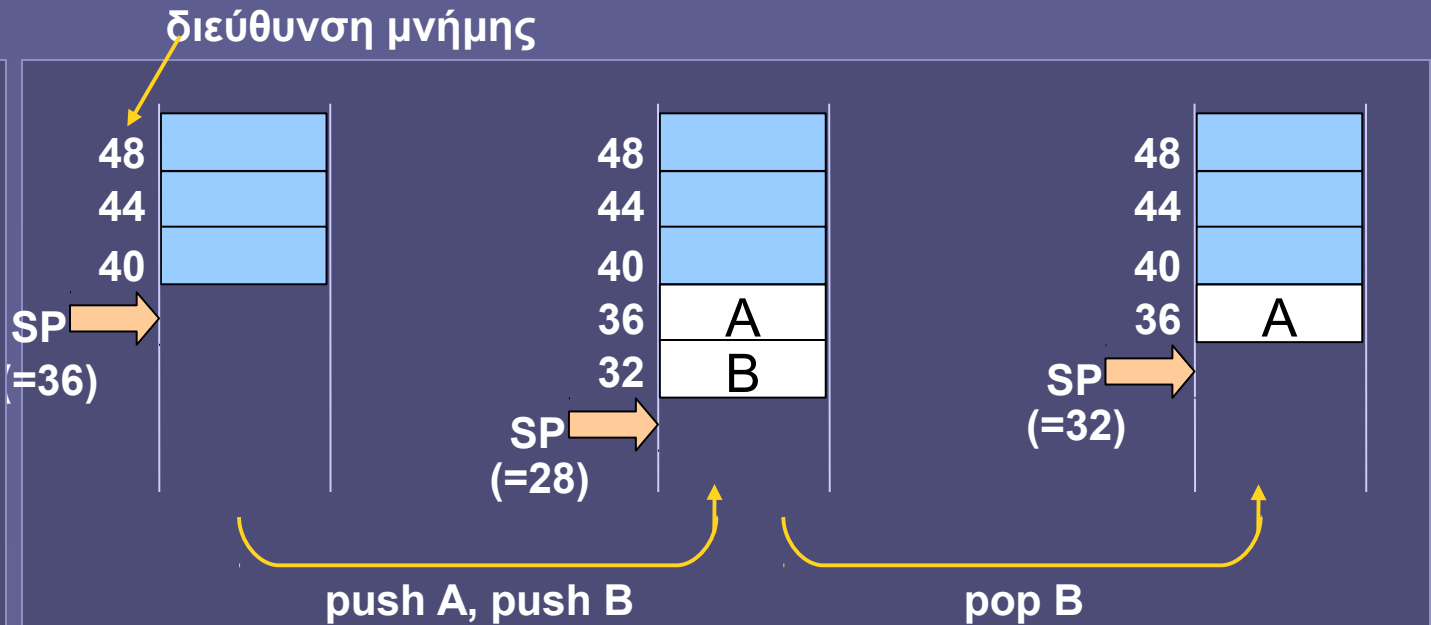
- Ο επεξεργαστής
- ISA
- Κατηγορίες εντολών

- Διακλάδωση
  - Με ή χωρίς συνθήκη
    - `bne R1, R2, +8` // branch if not R1==R2
  - Σε απόλυτη διεύθυνση
    - `jump 0xFF97DE00`
  - Σχετικά ως προς την τρέχουσα θέση (**offset**)
    - `jump +130` // offset = +130
    - Ο παραγόμενος κώδικας μπορεί να τοποθετηθεί οπουδήποτε στη μνήμη

bne	R1	R2	+8
-----	----	----	----

Η στοίβα (stack)

- Ο επεξεργαστής
- ISA
- Κατηγορίες εντολών

- Η ΚΜΕ παρέχει ειδικό καταχωρητή (stack pointer – SP) και εντολές **push** και **pop**
- Η στοίβα δεν είναι ειδική μνήμη αλλά ένα εναλλακτικό μοντέλο προσπέλασης της κανονικής μνήμης
  - Αποθήκευση διεύθυνσης επιστροφής από συναρτήσεις
  - Αποθήκευση τοπικών μεταβλητών δομημένων γλωσσών

Εντολές διακλάδωσης (2)

- Ο επεξεργαστής
- ISA
- Κατηγορίες εντολών

- Κλήση συνάρτησης (call)
  - Αποθήκευση της επόμενης διεύθυνσης εκτέλεσης (καταχωρητή PC) στη στοίβα (push)
  - Μετάβαση στη διεύθυνση της συνάρτησης
- και επιστροφή (return)
  - Χρήση αποθηκευμένης τιμής από στοίβα (pop)
    - Τοποθετείται στον καταχωρητή PC
  - Η εκτέλεση επιστρέφει στην επόμενη εντολή μετά το call

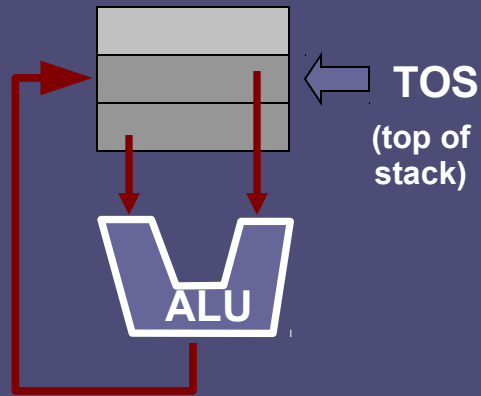
Προέλευση και αποθήκευση δεδομένων

- Ο επεξεργαστής
- ISA
- Κατηγορίες εντολών
- Προέλευση δεδομένων

- Προέλευση δεδομένων – αποθήκευση αποτελεσμάτων μιας πράξης
  - **Operand addressing**
  - Εξαρτάται από την αρχιτεκτονική του επεξεργαστή
  - Στους πρώτους επεξεργαστές
    - Stack (σωρός-στοίβα)
    - Accumulator (συσσωρευτής)
  - Μεταγενέστεροι υπολογιστές
    - Δεδομένα από Καταχωρητές – Μνήμη
    - Δεδομένα από Καταχωρητές μόνο (load-store)

Αρχιτεκτονική σωρού (stack)

- Ο επεξεργαστής
- ISA
- Κατηγορίες εντολών
- Προέλευση δεδομένων

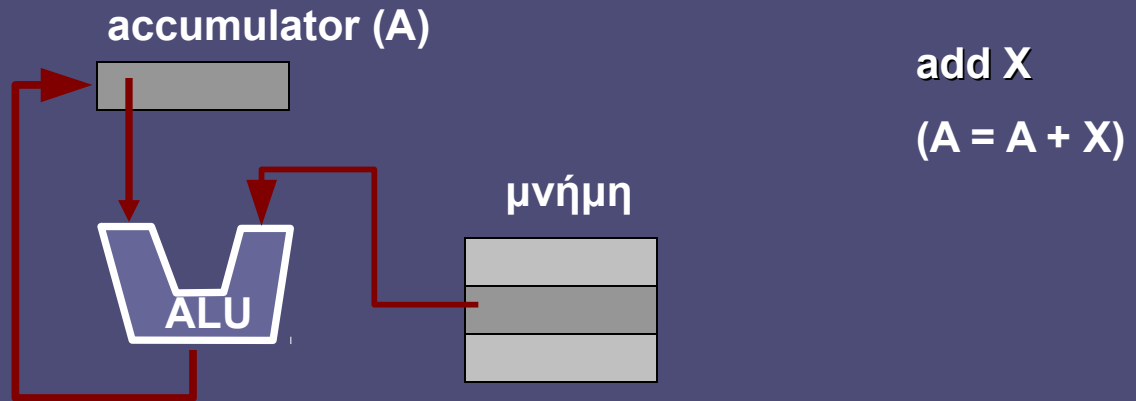

push A
push B
add
pop A

- Οι πηγές προσδιορίζονται έμμεσα
  - Δεν περιγράφονται στην εντολή!
  - 0-address architecture
  - Δημοφιλές σχήμα κατά τη δεκαετία του 60
  - Δύσκολη προσπέλαση σωρού, απαιτούνται πολλαπλές αντιμεταθέσεις και αντιγραφές
  - Το σχήμα επιζεί στην αρχιτεκτονική της Java VM

Αρχιτεκτονική συσσωρευτή (accumulator)

- Ο επεξεργαστής
- ISA
- Κατηγορίες εντολών
- Προέλευση δεδομένων

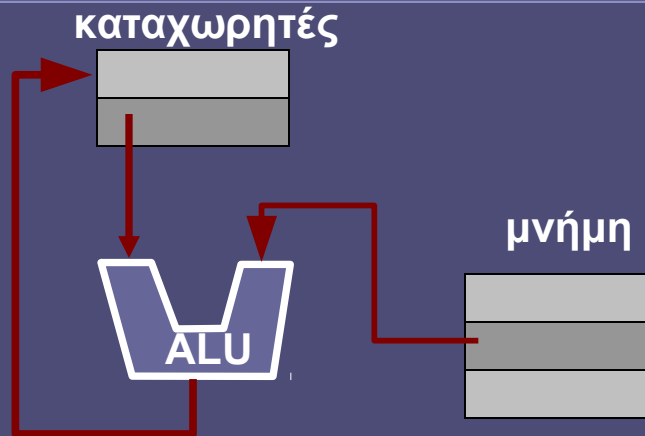
- Μια πηγή δεδομένων **και ταυτόχρονα** θέση αποθήκευσης του αποτελέσματος είναι πάντα ο συσσωρευτής
  - 1-address architecture
  - Αρχιτεκτονική των πρώτων υπολογιστών!

Αρχιτεκτονικές με καταχωρητές (registers)

- Ο επεξεργαστής
- ISA
- Κατηγορίες εντολών
- Προέλευση δεδομένων

Καταχωρητές:
προσωρινές θέσεις αποθήκευσης αποτελεσμάτων, η **γενίκευση** της ιδέας του συσσωρευτή.

add R2, R1, mem(100)
(R2 = R1 + mem[100])

▪ **Memory-register**

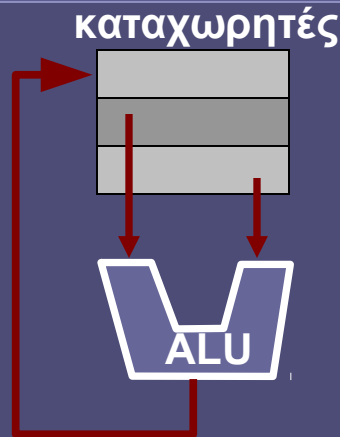
- Οποιαδήποτε εντολή μπορεί να προσπελάσει τη μνήμη

▪ Όμως:

- Πολλαπλές προσπελάσεις μνήμης
- Λήψη εντολής – Λήψη δεδομένων εντολής
- Πολύπλοκη εκτέλεση εντολής σε στάδια
- Συνωστισμός στον δίαυλο επικοινωνίας με μνήμη

Αρχιτεκτονικές με καταχωρητές (registers)

- Ο επεξεργαστής
- ISA
- Κατηγορίες εντολών
- Προέλευση δεδομένων

add R1, R2,R3
(R1 = R2 + R3)

- **Register-register (load-store)**
  - Μόνο εντολές **load-store** μπορούν να προσπελάσουν τη μνήμη
- **Η αρχιτεκτονική των σύγχρονων επεξεργαστών**
  - Οι καταχωρητές προσπελούνται πολύ γρήγορα
  - Χρειάζονται λιγότερα bits για να επιλεγούν
  - Οι μεταγλωττιστές αναθέτουν μεταβλητές σε καταχωρητές

;

Είναι επιθυμητός
ένα πολύ μεγάλος
αριθμός
καταχωρητών;

Μέθοδοι προσπέλασης μνήμης

- Ο επεξεργαστής
- ISA
- Κατηγορίες εντολών
- Προέλευση δεδομένων
- Προσπέλαση μνήμης

- Τουλάχιστον κάποιες εντολές προσπελαίνουν τη μνήμη
  - για ανάγνωση ή εγγραφή δεδομένων
  - Πώς σχηματίζεται η διεύθυνση προσπέλασης;
  - Η γενική ιδέα: υποβοήθηση του λογισμικού
  - Διαφορετικός σχηματισμός διεύθυνσης για
    - Τοπικές μεταβλητές
    - Δείκτες (έμμεση προσπέλαση)
    - Στατικά δεδομένα
    - Διάσχιση πινάκων
    - (Σταθερές τιμές)
- Υποστήριξη ανάλογα με αρχιτεκτονική

Μέθοδοι προσπέλασης μνήμης

- Ο επεξεργαστής
- ISA
- Κατηγορίες εντολών
- Προέλευση δεδομένων
- Προσπέλαση μνήμης

- Στο σχηματισμό της διεύθυνσης μνήμης μπορούν να συμμετέχουν:

- Απόλυτες τιμές διεύθυνσης
- Καταχωρητές
- Σταθερές τιμές μετατόπισης (offsets)

πιθανή
χρήση

<i>displacement</i>	mem[offs+reg]	τοπικές
<i>register indirect</i>	mem[reg]	δείκτες
<i>indexed</i>	mem[reg1+reg2]	πίνακες
<i>direct</i>	mem[addr]	στατικές
<i>memory indirect</i>	mem[mem[reg]]	*δείκτες
<i>auto-increment</i>	mem[reg++]	πίνακες
<i>scaled</i>	mem[offs+reg1+reg2*d]	πίνακες

;

Πώς
κωδικοποιούνται
οι μέθοδοι
προσπέλασης
μνήμης μέσα στην
εντολή;

Η εξέλιξη της αρχιτεκτονικής εντολών

- Ο επεξεργαστής
- ISA
- Κατηγορίες εντολών
- Προέλευση δεδομένων
- Προσπέλαση μνήμης
- Εξέλιξη αρχιτεκτονικής

- Οι πρώτοι υπολογιστές (.. - '60)
  - Αρχιτεκτονική συσσωρευτή και αργότερα σωρού
    - Ικανοποιητική λύση λόγω της απλής τεχνολογίας των μεταγλωττιστών
- Πολύπλοκες αρχιτεκτονικές ('70 - ..)
  - Ενσωμάτωση σύνθετων μορφών εντολών και μεθόδων προσπέλασης μνήμης
    - Προσπάθεια υποστήριξης υψηλών γλωσσών προγραμματισμού – μείωσης κόστους λογισμικού
    - Πολλά χαρακτηριστικά μένουν αχρησιμοποίητα!
  - **Complex Instruction Set Computers (CISC)**

Η εξέλιξη της αρχιτεκτονικής εντολών

- Ο επεξεργαστής
- ISA
- Κατηγορίες εντολών
- Προέλευση δεδομένων
- Προσπέλαση μνήμης
- Εξέλιξη αρχιτεκτονικής

- **Reduced Instruction Set Computers (RISC)**
(’80 - ...)
  - Απλούστερες και φθηνότερες load-store αρχιτεκτονικές με σταθερό μήκος εντολών
  - Μεγαλύτερη απόδοση – ταχύτερη εκτέλεση εντολών
  - Ευνοείται από την αφθονία υλικού χαμηλού κόστους και την προηγμένη τεχνολογία των μεταγλωττιστών
  - Ακόμα και ο μοναδικός επιζών επεξεργαστής με εντολές CISC (αρχιτεκτονική x86), μεταφράζει εσωτερικά σε εντολές RISC...